

Joanna Kosińska-Chachaj

Lwowska księgarnia rodziny Gubrynowiczów i jej wydawnictwa w zbiorach WBP

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wydawnictw Lwowskiej księgarni rodziny Gubrynowiczów, które znajdują się w XIX-wiecznym księgozbiorniku Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie wśród tzw. „leopolitanów”. Warto wyjaśnić, że mianem „leopolitanów” określa się zarówno druki wydane we Lwowie, jak i te, które dotyczą historii, zabytków czy kultury tego miasta.

1. Zarys historyczny dziejów „Księgarni Gubrynowicza i Schmidta” oraz „Gubrynowicz i Syn, Księgarnia Nakładowa”

„Księgarnia Gubrynowicza i Schmidta” powstała w 1868 r. Rok ten i lata następne charakteryzowały się nie tylko prężną działalnością ośrodków naukowych, administracyjnych, oświatowych czy społecznych, lecz zwane były także „renesansem księgarstwa lwowskiego”¹.

Założycielem księgarni był Władysław Ludwik Gubrynowicz (1836-1914), który praktykę księgarską odbył w 1852 r. u Abrahama Assa oraz Józefa Zawadzkiego w Wilnie. Kolejnymi miejscami jego pracy były: firma Reinecke w Lipsku oraz Gebethner i Wolff w Warszawie. Osiedlił się we Lwowie², gdzie pracował w księgarni Karola Wilda. W dalszym okresie swojej działalności dał się poznać jako prezes Związku Księgarzy Galicji i Bukowiny³, członek Rady Miejskiej i przewodniczący Izby Handlowej. Był uczestnikiem powstania styczniowego.

Siedzibą księgarni był dom Władysława Gubrynowicza, mieszczący się naprzeciwko katedry⁴ [łacińskiej] przy placu Ducha Świętego 10⁵, gdzie niegdyś była księgarnia, należąca do Henryka Wilhelma Kallenbacha, nieczynna od 1858 r.

Wspólnikiem Gubrynowicza w prowadzeniu interesów był Władysław Schmidt (1840-1908), wcześniej pomocnik w księgarni Jana Milikowskiego we

¹ M. Opalek. *Bibliopole lwowscy*. Lwów 1928 s. 69.

² S. Dippel. *O księgarzach, którzy przeminęli*. Wrocław 1976 s. 31.

³ Tamże s. 31.

⁴ S. Lam. *Życie wśród wielu*. Warszawa 1968 s. 29.

⁵ A. Skotnicka. *Gubrynowicz Władysław*. W: *Słownik pracowników książki polskiej* (dalej: SPKP). Warszawa-Lódź 1972 s. 304-305. Był to róg ul. Teatralnej 9 i P. Beryndy (dawniej Jana Klińskiego). Według *Lwów. Ilustrowany przewodnik*. Koncepcja, red. nauk. i artyst., układ graficzny Jurij Biriulow. Lwów-Wrocław 2001 s. 33. Potem został przemianowany na ul. Rutowskiego nr 9. Zob. Opalek, jw. s. 70; L. Podhorecki. *Dzieje Lwowa*. Warszawa 1993 s. 194.

⁶ J. Bujak. *Schmidt Władysław*. W: *Polski Słownik Biograficzny* (dalej: PSB). T. 35. Warszawa-Kraków 1994 s. 553.

Lwowie. Jako że omawiana księgarnia była księgarnią wydawniczą, sortymentową i komisową, wspólnicy wprowadzili następujący podział pracy: W. Gubrynowicz zajmował się szeroko rozumianą działalnością wydawniczą, tj. nakładami dzieł, zawieraniem umów z autorami i wydawcami, natomiast W. Schmidt – książką, czyli sortymentem, komisami, wydawnictwami otrzymanymi na skład główny, prenumeratą czasopism i działem nut⁶, a także administracją. Dopiero potem nastąpił podział na działalność nakładową i sortymentową. Obydwaj dali się poznać jako sumienni i pracowici księgarze, co podkreślono w sprawozdaniu z czynności Komitetu Wystawy Rolniczo-Przemysłowej w Przemysłu w 1882 r.⁷ W 1877 r.⁸ przyznano im wyróżnienia za osiągnięcia edytorskie na Krajowej Wystawie Rolniczej i Przemysłowej we Lwowie. Dzięki ich przedsiębiorczości po kilku latach firma posiadała już 3 filie: w Jaśle, Sokalu i Stryju, a także czytelnię i wypożyczalnię nut i książek, której kierownikiem został Karol Wild. W 1889 r. trzecim wspólnikiem firmy został Ludwik Andrzej, brat Gubrynowicza, natomiast wieloletnim prokurentem był Jan Delong.

„Księgarnia Gubrynowicza i Schmidta” przetrwała prawie czterdzieści lat. W 1908 r. miejsce W. Schmidta zajął syn W. Gubrynowicza – Kazimierz Gubrynowicz (1876-1958), co spowodowało również zmianę nazwy wydawnictwa na „Gubrynowicz i Syn, Księgarnia nakładowa”⁹. W latach 1909-1914 K. Gubrynowicz był współwłaścicielem firmy, później został jej jedynym właścicielem i pod niezmienioną nazwą prowadził do marca 1935 r.¹⁰. Skrócony opis Księgarni „Gubrynowicz i Syn” można przeczytać w przewodniku Aleksandra Medyńskiego *Lwów. Ilustrowany przewodnik dla zwiedzających miasto* z 1937 r.¹¹, który podaje, że mieściła się ona przy Placu Katedralnym. Inny natomiast przewodnik autorstwa Mieczysława Orłowicza podaje, że swoją siedzibę miała przy ul. Rutowskiego 7¹².

K. Gubrynowicz nie odziedziczył po ojcu zamiłowań księgarskich, mimo iż odbył pięcioletnie studia zagraniczne w Lipsku, Dreźnie i Norymberdze, a praktykę zawodową w księgarni ojca. Jak pisze Stanisław Lam: „[...]sortyment prowadzono handlowo, a wydawnictwa podejmowano tylko dla tradycji [...] bez ciągłości”¹³. Właściciel firmy w 1909 r. sprzedał wypożyczalnię książek Stanisławowi Henrykowi Badeniemu, sortyment pozostawił Bolesławowi Zienkowiczowi do 1934 r., a następnie odstąpił go Aleksandrowi Krawczyńskiemu wraz z prawem

⁷ Por. *Kultura książki w Krakowie doby autonomii galicyjskiej*. Praca zbiorowa pod red. M. Kocójowej. Wrocław 1991 s. 76.

⁸ Tamże s. 73.

⁹ W numerze 1 miesięcznika „Książka” z 1901 r., w rubryce „Kurier księgarski” znajduje się notka zawiadamiająca o śmierci W. Schmidta oraz informacja, iż od 31 XII 1908 r. „firma brzmieć będzie Gubrynowicz i Syn” (s. 28).

¹⁰ F. Pieczętkowski. *Gubrynowicz Kazimierz*. W: *PSB*. T. 9 s. 129.

¹¹ A. Medyński. *Lwów. Ilustrowany przewodnik dla zwiedzających miasto*. Wyd. 2 przejrz. i uzup. Lwów 1937 s. 25.

¹² Zob. M. Orłowicz. *Przewodnik po Lwowie*. Krosno 2004 s. 7.

¹³ Lam, jw. s. 114.

używania nazwy firmy¹⁴. Dla siebie zatrzymał dział wydawniczy i hurtownię, która mieściła się przy ul. Technicznej 8. A. Krawczyński prowadził księgarnię asortymentową ze składem nut pod własnym imieniem aż do 1939 r.

K. Gubrynowicz prowadził wszechstronną działalność społeczną: w latach 1914-1918 był członkiem Gremium Księgarzy we Lwowie, wszedł z Alfredem Altenbergiem w skład Komitetu Organizacyjnego I Zjazdu Księgarzy Polskich, który – co warto zauważyć – odbył się w sierpniu 1918 r. w Lublinie¹⁵, był zaprzysiężonym biegłym do spraw księgarskich, sędzią handlowym, organizatorem w 1922 r. Spółki Wydawniczej Lekarskiej we Lwowie (K. Gubrynowicz)¹⁶, wydawcą „Polskiej Gazety Lekarskiej” oraz książek medycznych i czasopism, jednym z założycieli w 1924 r. Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek, dyrektorem zarządzającym spółki akcyjnej „The Polisch Book Importing Company” [Polska Księgarnia Importowa], której zadaniem było wzbudzić zainteresowanie książką polską drukowaną w kraju i Europie. Na przełomie lat 1927/1928 brał udział w pracach zespołu osób przeprowadzających reorganizację działu wydawniczego Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie.

Po wojnie K. Gubrynowicz zawiesił swoją działalność wydawniczą i już jej nie wznowił, ograniczając się do rozproszczenia zachowanych w Krakowie resztek nakładów¹⁷.

2. Wydawnictwa Księgarni Gubrynowiczów w zbiorach WBP

Repertuar wydawniczy „Księgarni Gubrynowicza i Schmidta” był urozmaicony. Odzwierciedla to znajdujący się w zbiorach Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie *Katalog nakładowy i komisowy Księgarni i Składu Nut Gubrynowicza i Schmidta we Lwowie 1868-1884*. Zawiera on nowości wydawnicze ukazujące się w ramach poszczególnych serii wydawniczych: „Biblioteki Galicyjskiej Towarzystwa Pszczelniczo-Ogrodniczego”, „Biblioteki Kieszonkowej”, „Biblioteki Nowin”, „Biblioteki Polskiej”, „Biblioteki Powieści, Pamiętników i Podróży”, listę powieści J. I. Kraszewskiego w wydaniu nowo przejrzanym i poprawionym przez autora z lat 1871-1876, katalog nut muzycznych, a także tytuły polskich pism periodycznych, które można zaprenumerować.

Jednym z wielu zadań, jakie spełniała omawiana księgarnia, było to, iż starała się zdobywać prenumeratorów dla periodyków warszawskich, tj. „Bluszcz” i „Kłosy”, a także dla drezdeńskiego „Tygodnia”. Odegrała poważną rolę w rozpowszechnianiu książek i czasopism polskich, wydawanych na ziemiach pod zabo-

¹⁴ Jak podaje A. Medyński w swoim przewodniku – nazwa księgarni brzmiała „Gubrynowicz i Syn (właśc. A. Krawczyński)”. Zob. Medyński, jw. s. 25.

¹⁵ E. Wójcik, *Polski ruch księgarski we Lwowie w okresie dwudziestolecia międzywojennego*. W: *Kultura książki ziem południowego pogranicza Polski (XVI-XX wiek)*. Red. nauk. J. Gwioździk i E. Różycki. Katowice 2004 s. 408.

¹⁶ A. Skotnicka. *Gubrynowicz Kazimierz*. W: SPKP s. 305.

¹⁷ *Gubrynowicz i Schmidt*. W: *Encyklopedia Wiedzy o Książce* (dalej: EWOK). Red. A. Birkenmajer, B. Kocowski, J. Trznadłowski. Wrocław 1971 p. 847-848.

rem rosyjskim. Miała umowę z Kuratorią Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, która zobowiązywała do dostarczania od początku 1896 r. książki polskiej i obcej na szczególnie korzystnych warunkach, a wydawnictwa własne gratis¹⁸. Pisze o tym także Stanisław Wasylewski, że za pośrednictwem księgarni Gubrynowicza przychodziły do Ossolineum prenumerowane pisma i miesięczniki warszawskie¹⁹. Ze wszystkich lwowskich wydawnictw „Księgarnia Gubrynowicza i Schmidta” najwięcej łożyła na nakłady w ossolińskiej oficynie, prześcigając się w inicjatywach nakładczych książek naukowych, popularnonaukowych, beletrystycznych i doraźnego użytku²⁰. Ponadto spółka prowadziła we Lwowie skład wydawnictw polskich Bolesława Wollfa – drukarza i księgarza w Petersburgu²¹.

Spod prasy „Gubrynowicza i Schmidta” wyszła bardzo duża liczba dzieł z zakresu literatury pięknej i historii literatury. Utwory poszczególnych poetów i prozaików ukazywały się w ramach następujących serii wydawniczych: „Biblioteka Polska”, „Biblioteka Kieszonkowa”, „Biblioteka Powieści, Pamiętników, Podróży i Opowiadań Historycznych”, „Biblioteka Nowin”, „Biblioteka dla Młodzieży”. Serii tych WBP nie posiada, ale warto krótko wspomnieć o niektórych z nich.

„Biblioteka Polska” ukazywała się w latach 1875-1895. Za cel stawiała sobie wydanie zbiorowych edycji wieszczów narodowych (Adama Mickiewicza, Zygmunta Krasińskiego, Józefa Ignacego Kraszewskiego) i udostępnienie ich większej rzeszy odbiorców. Składała się z czterdziestu siedmiu tomów i obejmowała rozległą skalę dzieł od *Pamiętników* Jana Chryzostoma Paska z Gosławic do poezji Adama Asnyka, ze szczególnym uwzględnieniem romantyków²². Wychodziła w rekordowych nakładach od 5000 - 10 000 egzemplarzy. Ze znanych pozycji tej serii należy wymienić: *Listy* Z. Krasińskiego w czterech tomach z lat 1882-1886, *Pisma* Z. Krasińskiego, wydane w 1875 r., które cieszyły się dużą popularnością, *Pisma pośmiertne* J. Słowackiego, *Pamiętniki Jana Chryzostoma z Gosławic Paska*, *Dzieła* Adama Mickiewicza, sprzedane w 1903 r. jako całe nakłady i in. Dla niektórych dzieł, wydanych w ramach omawianej serii (np. w przypadku utworów Z. Krasińskiego, A. Mickiewicza i J. B. Zaleskiego), księgarze musieli mieć prawa autorskie. Znany jest proces z 1880 r., który firma „Gubrynowicza i Schmidta” toczyła z Dominikiem Bartoszewiczem, współwłaścicielem Księgarni Polskiej we Lwowie, o przedruk utworów Mieczysława Romanowskiego, Teofila Lenartowicza, poezji Józefa Bohdana Zaleskiego w serii „Biblioteka Mrówki”.

Miniaturyzacją „Biblioteki Polskiej” była seria „Biblioteka Kieszonkowa”, ukazująca się od 1879 r. Zawierała utwory sławnych pisarzy polskich, m. in. Jana Kochanowskiego, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Antoniego Malczewskiego oraz Kazimierza Brodzińskiego. Liczyła ponad trzydzieści tomów, których zaletą był niewielki (kieszonkowy) rozmiar i niska cena. Dzięki ogłoszeniom i re-

¹⁸ Bujak, jw. s. 553.

¹⁹ S. Wasylewski. *Pod kopułą lwowskiego Ossolineum*. Wrocław 1958 s. 118.

²⁰ *Druki oficyny ossolińskiej 1828-1918*. Pod red. K. Korzon. Wrocław 1987 s. 37.

²¹ A. Kłossowski. *Na obczyźnie. Ludzie polskiej książki*. Wrocław 1984 s. 100.

²² J. Muszkowski. *Gubrynowicz Władysław Ludwik*. W: *PSB*. T. 9. Wrocław 1960-1961 s. 130.

Bronisław Gubrynowicz (1870-1933)

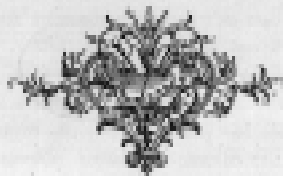

*Ulica Teatralna 9, przy której mieściła się „Księgarnia Gubrynowicza i Schmidta”,
a następnie księgarnia „Gubrynowicz i Syn”*

BRONISŁAW GUBRYNOWICZ

MALARZE
NA DWORZE JANA III

SZKIC HISTORYCZNY

LWÓW

KAROLINI KSIĘGARNI GUBRYNOWICZA I SCHMIDTA
1896

Główny skład w księgarni
GUBRYNOWICZA I SYNA
we Lwowie,

Pieczętka i sygnet drukarski księgarni „Gubrynowicz i Syn”

klamom - zamieszczanym, m. in. w „Gazecie Krakowskiej”, „Ruchu Literackim” – tygodniku z lat 1874-1878, utworzonym przez W. Gubrynowicza i W. Schmidta, „Przewodniku Bibliograficznym” Władysława Wisłockiego, „Przeglądzie Tygodniowym”, „Kłosach”, krakowskim „Kalendarzu” Józefa Czecha - docierała do szerokiego kręgu odbiorców. Poza tą serią dzięki Antoniemu Małeckiemu²³ firma „Gubrynowicza i Schmidta” opublikowała we Lwowie w 1880 r. czterotomowe wydanie pism J. Słowackiego, całość twórczości J.I. Kraszewskiego²⁴, dwutomowe wydanie w 1876 r. *Listów do Matki* J. Słowackiego²⁵.

Kolejnym wydawnictwem seryjnym była „Biblioteka Powieści, Pamiętników, Podróży i Opowiadań Historycznych”, będąca kontynuacją serii „Biblioteka Najciekawszych Powieści i Romansów”, ukazującej się od 1869 r., redagowanej wspólnie z Atanazym Józefem Ostoją Rogoszem i Kornelem Pillerem. W jej ramach ukazało się ok. 200 pozycji z literatury polskiej i obcej, m. in. dzieła niektórych pisarzy zakordonowych²⁶ (ponad sto tomów powieści J. I. Kraszewskiego), wszystkich niemal wybitnych pisarzy galicyjskich oraz głośniejszych pisarzy zagranicznych²⁷.

Nakładem omawianego wydawnictwa ukazało się wiele dzieł historycznych, m. in. Władysława Abrahama, Oswalda Balzera, Augusta Bielowskiego, Kazimierza Chłędowskiego, Ludwika Kubali, Joachima Lelewela, Ksawerego Liskego, Władysława Łozińskiego, Antoniego Małeckiego, Franciszka Smolki, Józefa Szujskiego, Tadeusza Wojciechowskiego, Wincentego Zakrzewskiego. Fundamentalnym dziełem z tego zakresu były „Monumenta Poloniae Historica” Augusta Bielowskiego, „oznaczone firmą Gubrynowicza i Schmidta od tomu 3-go”²⁸.

Ponadto wychodziły książki z zakresu ekonomii, przyrody, filozofii, gospodarstwa wiejskiego, prawa, teologii, techniki i budownictwa²⁹, nuty, mapy, wydawnictwa szkolne i naukowe³⁰.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Lublinie posiada ok. 70 druków wydanych przez firmę „Gubrynowicza i Schmidta”.

Literaturę polską reprezentują: poezje Ignacego Kraszewskiego, J. B. Zaleskiego, Mieczysława Romanowskiego, kilkanaście powieści J. I. Kraszewskiego, wydane w latach 1872-1875 przez drukarnię Kornela Pillera, m. in. *Chata za wsią*, *Dwa światy*, *Dziwadła*, *Ostrożnie z ogniem*, *Pod włoskim niebem*, *Stary sługa* i in.; dzieła J. Słowackiego – listy i pisma, dramat *Maryja Stuart* z 1879 r., a także dzieło o życiu i twórczości wieszczki autorstwa Antoniego Małeckiego; opera *Wanda* Władysława Bełzy z 1862 r.; komedia *Nowe drogi* z 1877 r. autorstwa Stefana Opatowskiego.

²³ K. Maleczyńska. *Książka i biblioteki w Polsce okresu zaborów*. Wrocław 1987 s. 22.

²⁴ B. Bieńkowska, H. Chamerska. *Tysiąc lat bibliotek w Polsce*. Wrocław 1992 s. 76.

²⁵ Wasylewski, jw. s. 30.

²⁶ Skotnicka, jw. s. 304.

²⁷ Muszkowski, jw. s. 130.

²⁸ M. Opałek, jw. s. 71.

²⁹ *Gubrynowicz i Schmidt*, jw. p. 847.

³⁰ A. Wýsocki. *Sprzed pół wieku*. Wyd. 3. Kraków 1974 s. 240.

Literatura obca to, m. in. czeski dramat Karela Sabiny *Sprzedana narzeczona. Opera komiczna w 3 aktach* z 1896 r.; niemiecka komedia *Rodzina Bucholców. Szkice z życia berlińskiego* Juliusza Stinde z 1888 r.; *Lizistrata czyli Wojna i Pokój* Arystofanesa z 1896 r.; ponadto są tu: *Słowo o przekładach polskich statutów średniowiecznych zwłaszcza o Kodeksie Dzikowskim* Oswald Balzera z 1888 r.; *Listy Jana Trzeciego Króla Polskiego pisane do Królowej Kazimiery w ciągu wyprawy pod Wiedeń w roku 1683*; pamiętniki Jana Chryzostoma Paska według rękopisu znajdującego się w bibliotece cesarskiej w Petersburgu w nowym krytycznym opracowaniu Bronisława Gubrynowicza z 1898 r.; wspomnienia następujących osób – Władysława Dunin Karwickiego, Napoleona Sierakowskiego, Konstantego Wolickiego, Bronisława Wołowskiego; życiorysy – Bronisława Czarnika *Żywot Łukasza Górnickiego* oraz Aleksandra Hirszberga *Dymitr Samozwaniec* i in.

O sprawach politycznych i historycznych traktują: *List otwarty Polaka do ministra rosyjskiego* oraz *Uwagi z powodu Listu Polaka do ministra rosyjskiego* z 1905 r.; Jana Sawickiego-Stelli *Ludzie i wypadki z 1861-1865 r. Obrazki z powstania w dwóch częściach*; studium społeczno-ekonomiczne Stanisława Szczepanowskiego *Nędza Galicji w cyfrach i program energicznego rozwoju gospodarstwa krajowego* w wydaniu drugim z 1888 r.; Ignacego Winiarskiego *Rusini w radzie państwa 1907-1908* z 1909 r.; *Stosunki Kazimierza Sprawiedliwego z Rusią* Kazimierza Górskiego z 1875 r.; *Cudzoziemcy w Polsce* Ksawerego Liskego z 1876 r.

Szkice historyczne reprezentują druki Ludwika Kubali i Michała Rolle. W księgozbiornie WBP znajdują się także: *Wojna polsko-turecka 1675 r.* z 1894 r. Aleksandra Czołowskiego; *Opis obyczajów i zwyczajów za panowania Augusta III* Jędrzeja Kitowicza z 1883 r. Warto wspomnieć o wydanej - w dwóch tomach - przez omawianą firmę książki: *Puławy (1762-1830). Monografia z życia towarzyskiego, politycznego i literackiego na podstawie Archiwum Ks. Czartoryskich w Krakowie* w opracowaniu Ludwika Dębickiego.

Ponadto występują publikacje z zakresu prowadzenia i organizacji gospodarstwa rolnego – *Praktyczny rządca ekonomiczny według wymagań tegoczesnych. Podręcznik praktycznie pouczający dla [...] zajmujących się praktycznym gospodarstwem* G. C. Patziga z 1878 r. w dwóch częściach; Władysława Tynieckiego *Ogrodnictwo polskie. T.1. Część ogólna i ogród ozdobowy* z 1908 r.; prawa – *Reforma opodatkowania towarzystw akcyjnych* Zygmunt Gargasa z 1906 r. Są tu: *Estetyka* Karola Lemckiego w kolejnych poprawionych wydaniach; *Zarys dziejów malarstwa od najdawniejszych czasów do końca XVIII stulecia* - trzy tomy części pierwszej Antoniego Jodko-Narkiewicza z 1888 r.; *Gramatyka języka francuskiego* Jana Amborskiego z 1875 r., a także *O charakterze* Józefa Stanisława Adamskiego z 1900 r.

Nakładem wydawnictwa „Gubrynowicza i Schmidta” ukazywały się także przewodniki. W 1875 r. wyszło drugie wydanie przewodnika historycznego po Lwowie autorstwa Antoniego Schneidera, pomimo wcześniejszego krytycznego

przyjęcia³¹ (obok dzieł Władysława Łozińskiego *Złotnictwo lwowskie* (1912) i *Patrycyat i mieszczaństwo lwowskie w XVI i XVII w.* (1892), oba powtórnie wydane w rozszerzonym źródłowo opracowaniu)³², o czym wspomina Łucja Charewiczowa w T. 6 *Biblioteki Lwowskiej*. Innym z kolei przewodnikiem, będącym w komisji „Księgarni Gubrynowicza i Schmidta”, był *Przewodnik po Lwowie* z 1888 r. wydany przy współudziale Wydziału Gospodarczego V. Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich, znajdujący się w Bibliotece wśród wielu „leopolitanów”.

Oddzielną grupę książek stanowią te, które posiadają oryginalne pieczątki z napisem „Główny skład w księgarni Gubrynowicza i Schmidta we Lwowie”. Trudno podać ich liczbę, gdyż księgozbiór Łopacińskiego jest aktualnie w opracowaniu. Nie wiadomo też w jaki sposób Biblioteka weszła w posiadanie tych dzieł. Pewną informację dostarczają zapisy proveniencyjne z inwentarza. Wśród nich są *Pisma polityczne* Józefa Szujskiego z wydania zbiorowego dzieł autora, które w darze przekazała żona Pawła Rohlanda. Należy też wspomnieć o związkach między krakowską drukarnią: „Władysław Ludwik Anczyca i Spółka” a księgarnią Gubrynowiczów. Otóż, ok. 1878 r. W. Schmidt – ojciec K. Gubrynowicza – został zięciem Anczyca, a mężem jego najstarszej córki Zofii. Omawiana książka została wydana właśnie w drukarni Wł. L. Anczyca i Spółki w Krakowie w 1894 r. Kolejnym wydawnictwem jest druk pisany po łacinie *Chronicon* Galla Anonima z 1899 r., który ma dodatkowo autograf H. Łopacińskiego, patrona WBP. Z zapisów inwentarzowych wynika, że został przekazany przez Towarzystwo Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie, podobnie jak dwa inne dzieła autorstwa Wiktora Hahna: *Studyum nad genezą „Lilii Wenedy”* z 1894 r. i *Szymon Szymonowicz jako filolog klasyczny (kartka z dziejów filologii w Polsce)* z 1897 r. W darze przez Ignacego Baranowskiego zostało przekazane Bibliotece dziełko *Przyczynki do historii literatury nowoherbajskiej w Polsce w XVII i XVIII w.* z 1897 r. autorstwa H. Weissberga, które również posiada oryginalną pieczętkę „Gubrynowicz i Schmidt Księgarnia i Skład Nut”. Książki z oryginalną pieczętką „Księgarni Gubrynowicza i Schmidta” są godne uwagi, gdyż zachowało się niewiele druków z oryginalnymi pieczętkami wydawnictw sprzed ponad 100 lat.

Jak już wyżej wspomniano, K. Gubrynowicz nie odziedziczył po ojcu głębokiego zamiłowania do literatury i nauki polskiej. Do wybuchu wojny wydawał dzieła z tradycyjnych dla firmy dziedzin piśmiennictwa, o czym informował w publikowanych co kilka lat katalogach księgarskich. Wśród tych wydawnictw były książki naukowe, podręczniki z zakresu historii, historii i teorii literatury, rolnictwa, medycyny i literatury pięknej, które wychodziły w niewielkim nakładzie jako wznowienia niektórych tytułów. Na uwagę zasługują: dziesięciotomowe wydanie jubileuszowe pism J. Słowackiego, złożona mu w hołdzie księga *Cieniom Juliusza Słowackiego Rycerza napowietrznej walki która się o narodowość naszą toczy*, wydana w jubileuszowym 1909 roku, na którą złożyły się szkice, przeważnie urywki większych prac, Uczniów Wszechnicy Lwowskiej, na temat twórczości poety;

³¹ Ł. Charewiczowa. *Historiografia i miłośnictwo Lwowa*. Lwów 1938 s. 50.

³² Tamże s. 115.

czterotomowe wydanie dzieł A. Mickiewicza w opracowaniu prof. Stanisława Pigionia, prace Władysława Łozińskiego, Adama Krechowickiego, czterotomowe wydanie *Poezji A. Mickiewicza* przez Stanisława Pigionia³³, jak również album lwowskich postaci w karykaturze Stefana Sonnewenda³⁴.

Spośród 37 druków, które wyszły spod prasy „Gubrynowicza i Syna” i znajdują się w zbiorach WBP w Lublinie, najwięcej jest dzieł dotyczących historii i prawa, w tym *Szkice z historii Galicyi w XIX wieku* Bronisława Łozińskiego z 1913 r., zawierające bibliografię prac autora; Ignacego Weinfeldta *Pieniactwo w Galicyjskich sądach powiatowych* z 1918 r.; referat „Sprawa ruska i kongres pokojowy” w opracowaniu Teofila Merunowicza z 1919 r.; Friedricha Wilhelma Foerстера *Etyka a Polityka* z 1926 r.; Władysława Łozińskiego *Prawem i lewem. Obyczaje na Czerwonej Rusi w pierwszej połowie XVIII wieku. T. 1. Czasy i ludzie, T. 2. Wojny prywatne* w wydaniu czwartym z 1931 r.; *Zagadnienie narodowej polityki* Józefa Milewskiego w wydaniu drugim uzupełnionym z [1913 r.]; Romana Dmowskiego *Niemcy, Rosya i kwestya polska* z 1914 r.; *Prawo narodów. System prawa międzynarodowego* Zygmunta Cybichowskiego z 1915 r.; *Ochrona zabytków a odbudowa kraju. Uwagi ogólne – publikacje – rozważenie zadań i czynności* Józefa Piotrowskiego w składzie głównym księgarni z 1916 r.; Przemysława Dąbkowskiego *Uwagi o urzędzeniu ksiąg sądowych w dawnej Polsce* z 1918 r.; *Pierwsze dziesięć lat*, autorstwa Stanisława Strońskiego, wydane w 1928 r. i *Memoriał Krukowieckiego z 1773 r.* z 1930 r.

Literaturę reprezentują: trzy tomy *Księgi pamiątkowej ku uczczeniu setnej rocznicy Urodzin Zygmunta Krasińskiego*, wydane w 1912 r.; *W życiu i w literaturze* Jadwigi Petrażyckiej-Tomickiej z 1916 r.; Konstantego Wojciechowskiego *Historia powieści w Polsce. Rozwój typów i form romansu polskiego na tle porównawczem* z 1925 r.; Artura Passendorfera *Ocena nowych zasad pisowni polskiej ze stanowiska dydaktycznego. Referat odczytany na posiedzeniu sekcji polonistów Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych we Lwowie dnia 18 maja 1917*; Szczepana Jana Mikołajskiego *W imię Ojczyzny! Listy do Syna: rady i przestrogi dla młodzieńca polskiego* w wydaniu drugim uzupełnionym z 1917 r., ponadto monografia o Hugonie Kołłątaju z 1912 r. autorstwa Michała Janika, a także *Współczesna poezja francuska 1880-1914* Jana Szaroty z 1917 r.

Pozostałe druki dotyczą takich dziedzin wiedzy, jak: astronomia, architektura, nauki techniczne i matematyczne. Są to: Marcina Ernesta *Kosmografia. Wykład elementarny* w wydaniu drugim poprawionym i uzupełnionym z 1917 r. oraz tego samego autora *Stan astronomji u nas a gdzieindziej* z 1922 r.; *Budowa miast z ilustracjami i planami miast* Romana Felińskiego z 1916 r.; Feliksa Markowskiego *Polskie dwory zwyczajne i obronne* z 1935 r.; *Trygonometria. Podręcznik dla liceów ogólnokształcących* Antoniego Łomnickiego z 1938 r.; dwie części z serii „Biblioteka Politechniczna” pt. *Wykłady technologii metali*

³³ Lam, jw. s. 383.

³⁴ Tamże s. 122.

Stanisława Anczyca. Cz. 1 z 1913 r. i Cz. 2 z 1916 r. W 1909 r. nakładem omawianej firmy ukazał się dziennik podróży *Wycieczka do Parany (stanu Rzeczypospolitej Brazylii)* autorstwa Stanisława Kłobukowskiego. Warto odnotować jeszcze, że niektóre publikacje są opatrzone oryginalną pieczęcią wydawnictwa „Gubrynowicza i Syna”.

3. Dzieła Bronisława Gubrynowicza w zbiorach WBP

W WBP w Lublinie znajduje się również 10 publikacji wspomnianego wyżej Bronisława Gubrynowicza (1870-1933), który podobnie jak brat Kazimierz okazał mało zainteresowania księgarstwu i spuściznie ojca, dał się za to poznać jako dobry naukowiec – polonista i w tym kierunku postanowił rozwijać się. W 1892 r. ukończył Uniwersytet Lwowski, gdzie też wykładał³⁵, a następnie uzupełnił i pogłębił studia w Berlinie, Monachium i Paryżu. Tego samego roku obronił doktorat „Kazimierz Brodziński, 1830-1835: przyczynek do biografii i charakterystyki” z u Romana Piłata³⁶, z którego szkoły wyniósł solidną podstawę do badań filologicznych, krytyki tekstów i historycznego ich wyjaśniania³⁷. Pracował na stanowisku „skryptora bibliotecznego”³⁸ w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich i kustosza Muzeum Książąt Lubomirskich Uniwersytetu Jana Kazimierza, jednocześnie zachowując tytuł docenta tego Uniwersytetu.

W pracy naukowej B. Gubrynowicza parokrotnie pojawiało się zainteresowanie twórczością Juliusza Słowackiego, któremu poświęcił swój pierwszy wykład w 1905 r. na Uniwersytecie Lwowskim. Wśród dzieł znajdujących się w WBP, poświęconych temu wielkiemu poecie, są: komentarz *Piast Dantyszek. Kartka z twórczości poetyckiej J. Słowackiego* (kamień węgielny przyszłych badań nad Słowackim)³⁹, wydane przez „Księgarnię Gubrynowicza i Schmidta” w 1894 r., referat „Stan dotychczasowych badań nad Słowackim”, z którym wystąpił na zjeździe „historycznoliterackim” im. Juliusza Słowackiego we Lwowie w 1909 r., a ogłoszonym w 1910 r. przez Księgarnię „Gubrynowicz i Syn”. Wraz z Wiktorem Hahnem B. Gubrynowicz ogłosił pierwszą pełną edycję naukową *Dzieł Słowackiego* (1909)⁴⁰. Zuzanna Rabska w drugim tomie swoich wspomnień pisze, iż profesor posiadał cenny skarb bibliofilski, którym były luźne karty rękopisu *Król Duch* J. Słowackiego. Karty te miała przy sobie żona Gubrynowicza – Helena z Lewentalów i wraz z nimi zginęła w Warszawie w schronisku ss. Felicjanek na Lesznie, które wysadzili hitlerowcy⁴¹ w 1940 r.

³⁵ Podhorecki, jw. s. 132. Z jego wykładów polonistycznych na Uniwersytecie Lwowskim korzystał, jako nadzwyczajny słuchacz, Mieczysław Opałek. Zob. M. Opałek. *O Lwowie i mojej młodości: kartki z pamiętnika 1881-1901*. Wrocław 1987 s. 136, 201.

³⁶ J. Starnawski. *Bronisław Gubrynowicz (2 X 1870 – 6 V 1933)*. W: „Przegląd Wschodni” 1997 t. 5 z. 1 s. 233.

³⁷ P. Grzegorzczak. *Gubrynowicz Bronisław*. W: *PSB* T. 9 s. 128.

³⁸ Wasylewski, jw. s. 141.

³⁹ Starnawski, jw. s. 233.

⁴⁰ Wspomina o tym Wasylewski, jw. s. 39.

⁴¹ Z. Rabska. *Moje życie z książką: wspomnienia*. [T.] 2. Wrocław 1964 s. 436.

Obok Słowackiego B. Gubrynowicz interesował się również Krasińskim. Poświęcił mu przyczynkę biograficzną „Kilka kart ze stosunków Krasińskiego z Mickiewiczem”, wydany nakładem Księgarni swojego brata Kazimierza w 1912 r. Jako badacz romantyzmu mało zajmował się Mickiewiczem.

Tematyka wykładów zarówno okresu lwowskiego, jak i potem warszawskiego harmonizowała z dorobkiem naukowym profesora⁴². Napisał kilka monografii. W WBP znajdują się niektóre z nich, m.in. *Kazimierz Brodziński: życie i dzieła*. Cz. 1 (1791-1821). Lwów 1917. Jest to niedokończone studium, które trafnie podkreśla charakterystyczne elementy poezji K. Brodzińskiego, ale nie daje jej pełnej syntezy⁴³. Jego bratu, Andrzejowi Brodzińskiemu, zostało poświęcone dziełko *Andrzej Brodziński. Garść szczegółów do biografii i charakterystyki*⁴⁴, obszerna pozycja *Antoni Malecki 1821-1913* (jedna z pierwszych monografii w ogóle, poświęcona historykowi literatury polskiej), wydana we Lwowie w 1920 r., w której nakreślił portret znakomitego humanisty, monografia *Romans w Polsce za czasów Stanisława Augusta* (Lwów 1904), na podstawie którego uzyskał habilitację i w której zamieścił wykład o rozwoju polskiej powieści, a także pierwsze studium monograficzne, poświęcone twórcy Ossolineum, *Józef Maksymilian Ossoliński: człowiek i pisarz* (Lwów 1928), które napisał jako profesor katedry historii literatury Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie pracował od 1920 r. przez 12 lat.

Z poważnych rozpraw i przyczynków naukowych powstały *Album Piotra Moszczyńskiego* (1898), czyli przedstawienie historii zbioru autografów A. Mickiewicza⁴⁵, jedyny dzisiaj wiarygodny tekst, artykuł „W sprawie pamiętników i pism publicystycznych J. U. Niemcewicza”⁴⁶, wstęp: „Adam Krechowiecki jako powieściopisarz” do księgi jubileuszowej, ofiarowanej pisarzowi w 1908 r., wydanej nakładem „Gubrynowicza i Schmidta”, w której znalazły się ponadto utwory: H. Sienkiewicza, E. Orzeszkowej, G. Zapolskiej, a na końcu została umieszczona bibliografia prac A. Krechowieckiego.

B. Gubrynowicz był również współzałożycielem i współredaktorem w różnych okresach „Pamiętnika Literackiego” (1902-05 oraz 1925-33), kwartalnika naukowego poświęconego historii literatury polskiej, teorii literatury oraz problemom krytyki literackiej, „Ruchu Literackiego” (1926-33), gdzie zainicjował „Bibliografię literatur obcych”, bieżącą bibliografię z zakresu teorii literatury i metodologii badań literackich, ogłaszanych poza Polską⁴⁷. Miał też swój udział w opracowaniu *Historii Gazety Lwowskiej 1848-1862* (1911), które zostało zamieszczone w t. 1 zbiorowego dzieła, wydanego pod redakcją Wilhelma Bruchnalskiego pt.: „Stulecie „Gazety Lwowskiej”. Jako recenzent zamieszczał swoje artykuły

⁴² Starnawski, jw. s. 236.

⁴³ H. Życzyński. *Charakterystyka poezji K. Brodzińskiego*. Lublin, 1929 s. 2. Egzemplarz w WBP w Lublinie jest odbitką z „Pamiętnika Lubelskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie”. T. 1.

⁴⁴ Odb. z *Księgi pamiątkowej ku czci Bolesława Orzechowicza*. T. 1. Lwów 1916 s. 328-342.

⁴⁵ J. Starnawski, jw. s. 234.

⁴⁶ „Pamiętnik IV. Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Poznaniu 6-8 grudnia 1925 r. Sekcja III”. Lwów 1925, [5] s.

⁴⁷ Starnawski, jw. s. 239. Od 1934 – podtyt.: założony przez Bronisława Gubrynowicza.

w „Kwartalniku Historycznym”. Jedną z tych recenzji pt.: *Schiller w Polsce. (Z powodu książki dr M. Szykowskiego)*, uznana przez J. Starnawskiego za arcyrecenzję, została ogłoszona na prawach rozprawy naukowej⁴⁸. Znajduje się ona w zbiorach WBP.

Ponadto B. Gubrynowicz zaopatrzył w obszerne komentarze takie dzieła, jak: *Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki* I. Krasickiego (1921), *Mazepa* J. Słowackiego (1924) czy *Wojciech Bogusławski i repertuar teatru polskiego w pierwszym okresie jego działalności (do roku 1794)* Leona Gallego (1925). W 1896 r. napisał szkic historyczny – „Malarze na dworze Jana III”. Była to rozprawka oparta na aktach ossolińskich i ogłoszona w jednym ze sprawozdań Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Poprzez jej ogłoszenie Gubrynowicz chciał zdobyć „tytuł fachowca” z historii sztuki, na której niewiele się znał⁴⁹.

Był czynnym członkiem Towarzystwa Naukowego we Lwowie i Warszawie, współpracował w Towarzystwie Mickiewiczowskim⁵⁰, a od 1928 r. był członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności.

Ruch wydawniczy we Lwowie w XIX w. to przede wszystkim firmy księgarsko-wydawnicze, wśród których Księgarnia Gubrynowiczów była jedną z niewielu liczących się na rynku.

„Księgarnia Gubrynowicza i Schmidta” w latach siedemdziesiątych XIX w. zdominowała miejscowe księgarstwo i dołączyła do czołowych firm wydawniczych istniejących w 2. poł. XIX w. na terenie Galicji. Była prototypem naukowej księgarni, a lwowski ośrodek książki, obok krakowskiego i warszawskiego, był trzecią rangą na ziemiach polskich pod zaborami⁵¹. Stała się znana dzięki W. Gubrynowiczowi, uważanemu za „nestora księgarzy lwowskich”⁵², który odznaczał się „prawdziwym głębokim zamiłowaniem do literatury i nauki polskiej oraz szczerą chęcią służenia sprawie narodowej”⁵³. W Księgarni można było znaleźć na składzie „niemal każdą poszukiwaną książkę”, ponieważ jej magazyny były zasobne w zapasy dobrych dzieł, także obcych, przeważnie francuskich, niemieckich i angielskich⁵⁴. Stałymi klientami firmy były biblioteki lwowskie i czytelnice, a jej wychowankami wielu późniejszych wybitnych księgarzy i wydawców polskich. Jako spółka z tradycjami „Księgarnia Gubrynowicza i Schmidta” mogła pochwalić się wydawanymi, w rekordowych ilościach, dziełami wieszczów narodowych, wychodzącymi w ramach serii „Biblioteka Polska”. Ponadto przyczyniła się do wzrostu znaczenia książki polskiej pod zaborami.

⁴⁸ Tamże s. 240. Egzemplarz w WBP w Lublinie jest odbitką z „Kwartalnika Historycznego” 1916 z. 1-2.

⁴⁹ Por. Wasylewski, jw. s. 140.

⁵⁰ Debiutował w 1891 r. w „Pamiętniku Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza”. Zob. Starnawski, jw. s. 233.

⁵¹ M. Kocójowa. *Krakowski świat książki doby autonomii galicyjskiej*. Kraków 1990 s. 165.

⁵² Wysocki, jw. s. 240.

⁵³ Zob. M. Leokajtis. *Zarys dziejów „Księgarni Polskiej” Bernarda Połonieckiego we Lwowie 1889-1939*. „Roczniki Biblioteczne” 14 (1970) z. 3-4 s. 836.

⁵⁴ Lam, jw. s. 113.

Po śmierci założyciela – Władysława Gubrynowicza - jej działalność edytorska zaczęła słabnąć. Swojej świetności nie odzyskała też po wojnie, nie przetrwała jako Księgarnia „Gubrynowicz i Syn”, a zamiłowań księgarskich po ojcu nie odziedziczył też Bronisław Gubrynowicz, który zdał firmę rodzinną na „los Opatrzności”⁵⁵ i opiekę nad nią powierzył bratu⁵⁶.

Jednakże odegrała dużą rolę w dziejach księgarstwa i kultury polskiej.

⁵⁵ Por. Lam, jw. s. 29.

⁵⁶ J. Okopień. *Gubrynowicz i Syn*. „Wydawca” 5 (1995) s. 35.